

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет романської філології і перекладу
Кафедра іспанської і новогрецької філології та перекладу

Допущено до захисту

« » року

Завідувач кафедри

 Олена ЗАЛЕСНОВА

КУРСОВА РОБОТА

з філології на тему:

«Мовні та позамовні чинники формування кастильської мови»

Студент(а)/(ки) групи Млі02-20

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.051 Романські мови і літератури

(переклад включно), перша – іспанська

Освітня програма Іспанська мова і література, друга
іноземна мова, переклад

Логіної Дарини Олегівни

Науковий керівник:

Кандидат філологічних наук, доц.

Судорженко Г. П.

Чотирибальна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Члени комісії:

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Київ 2024

**MINISTERIO DE EDUCACIÓN Y CIENCIA DE UCRANIA
UNIVERSIDAD NACIONAL LINGÜÍSTICA DE KYIV
Facultad de Filología Románica y Traducción
Departamento de Filología Española y Griego Moderno y Traducción**

Autorizado a la defensa

«___» _____

Jeje de la cátedra

Olena ZALIESNOVA

Trabajo de curso en filología

sobre el tema:

«Factores lingüísticos y extralingüísticos en la formación de la lengua castellana»

De la estudiante del grupo MLi02-20
de la facultad de Filología Románica y
Traducción
de programa de formación profesional
Lengua y literatura españolas, segunda
lengua extranjera, traducción
especialidad 035 Filología
Daryna Lohina

Dirigente científico:

**Candidata a doctora en filología,
Profesora titular Sudorzhenko H.P.**

Nota _____

Calificación final _____

Evaluación ECTS _____

Miembros de la comisión

Kyiv 2024

Зміст

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади дослідження формування кастильської мови ...	7
1.1. Походження і розвиток кастильської мови в іспаністиці.....	7
1.2. Поняття мовних та позамовних чинників розвитку мови у лінгвістиці ..	9
1.3. Періодизація становлення кастильської мови	11
Висновки до розділу 1.....	15
РОЗДІЛ 2. Вплив мовних та позамовних чинників на формування кастильської мови	16
2.1. Мовні чинники у формування кастильської мови	16
2.1.1. Фонетичні та графічні особливості кастильської мови	17
2.1.2. Морфологія: еволюція частин мови	18
2.1.3. Синтаксичні особливості становлення кастильської мови	19
2.2. Позамовні чинники розвитку кастильської мови.....	20
2.2.1. Історико-політичні чинники розвитку.....	20
2.2.2. Соціально-економічні чинники впливу на розвиток кастильської мови.....	22
2.2.3. Соціально-культурні чинники впливу мов Піренейського півострова на формування кастильської мови.....	24
Висновки до розділу 2.....	25
ВИСНОВКИ	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	29

ANNOTACIÓN

El trabajo examina el proceso de formación de la lengua castellana, en particular la influencia de factores lingüísticos y extralingüísticos en su desarrollo. Se consideran el origen y el desarrollo de la lengua castellana en los estudios hispánicos, en particular la influencia de la Reconquista, el desarrollo y la estandarización de la lengua castellana durante el reinado de Alfonso X, así como la influencia de la interacción entre el castellano y las lenguas indígenas en las colonias. Se estudian los conceptos de factores lingüísticos y extralingüísticos del desarrollo de la lengua en lingüística, en concreto los cambios fonéticos, los procesos morfológicos, la evolución semántica y la ampliación del vocabulario, los acontecimientos históricos y los préstamos de otras lenguas.

Se examina con detalle la periodización de la formación de la lengua castellana por dos lingüistas diferentes: R. Penny y E. V. Litvinenko. Un aspecto importante de este trabajo es el análisis pormenorizado de los rasgos fonéticos y gráficos de la lengua castellana, como la fusión de las africadas latinas y el ensordecimiento de la consonante inicial latina f- en la lengua castellana. Se presta especial atención a la morfología y a la formación de los rasgos característicos de la conjugación, así como a los rasgos sintácticos de la formación de la lengua.

Se señala que los factores históricos, políticos, socioeconómicos y socioculturales del desarrollo nos ayudan a comprender qué papel desempeñaron estos factores en su desarrollo.

Las conclusiones constatan la influencia de factores lingüísticos y extralingüísticos en las etapas de formación del castellano, así como su papel en la configuración del espacio cultural e identitario de España.

Los resultados del estudio pueden servir para futuras investigaciones.

Palabras claves: factores lingüísticos, factores extralingüísticos, lengua castellana, lingüística, morfología, sintaxis, fonética.

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах глобалізації та зростання впливу іспаномовних країн на міжнародній арені, питання розвитку кастильської мови, що лежить в основі сучасної іспанської, набуває особливого значення. Вивчення мовних та позамовних чинників, що впливали на формування фонетичних, граматичних та лексичних особливостей кастильської мови на різних історичних етапах, дозволяє зрозуміти природу цієї глобальної мови та передумови її становлення як мови міжнародного спілкування. Еволюція будь-якої мови відбувається під впливом як внутрішніх мовних закономірностей, так і зовнішніх лінгвістичних та екстралінгвістичних чинників. Проте питання співвідношення цих чинників та конкретних шляхів їх впливу на кастильську мову в процесі її становлення як самостійної мови залишається малодослідженим та вимагає детального аналізу.

Мета дослідження полягає у тому, щоб простежити взаємодію мовних та позамовних чинників формування головних структурних рівнів кастильської мови на ключових історичних етапах її розвитку.

Об'єктом дослідження є процес формування та розвитку кастильської мови впродовж ключових історичних етапів від зародження до становлення як самостійної мови.

Предметом дослідження виступають мовні та позамовні чинники, що зумовлювали еволюцію головних структурних рівнів кастильської мови на кожному з виокремлених етапів її утворення.

Відповідно до мети дослідження, виокремлено такі **завдання**:

- a. з'ясувати походження кастильської мови;
- b. схарактеризувати особливості розвитку кастильської мови та визначити її місце серед романських мов;
- c. визначити мовні та позамовні чинники розвитку мови.

- d. схарактеризувати основні етапи становлення кастильської мови.
- e. дослідити мовні аспекти формування кастильської мови.
- f. проаналізувати позамовні чинники розвитку кастильської мови.

Для вирішення поставленої наукової проблеми та сформульованих завдань були застосовані такі методи дослідження: описовий, структурно-семантичний, дедуктивний, метод зіставного та порівняльного аналізу, порівняльно-історичний метод, структурно-фонологічний та компонентний аналіз.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів з висновками до кожного з них, висновків до всієї роботи та списку використаних джерел. Робота містить 24 сторінок основного тексту, а загальний обсяг роботи складає 30 сторінки.

Ключові слова: чинники мовні і позамовні, кастильська мова, лінгвістика, морфологія, синтаксис, фонетика.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ КАСТИЛЬСЬКОЇ МОВИ

Для глибшого розуміння мовних процесів необхідно дослідити формування кастильської мови, адже це є важливою складовою в іспаністиці. Теоретичні засади дослідження формування кастильської мови охоплюють аналіз її походження та розвитку в рамках іспаністики, зосереджуючись на еволюції від латини до сучасної іспанської. Важливу роль відіграють мовні та позамовні чинники, такі як історичні події, соціальні зміни та контакти з іншими мовами, що дали напрям у формуванні сучасної мови. Періодизація становлення кастильської мови, що включає етапи від зародження кастильської мови до періодів сучасної стандартної кастильської мови, відкриває можливості для більш детального вивчення основних етапів її розвитку. Аналізування цих аспектів сприяє кращому розумінню структурних та функціональних аспектів кастильської мови, а також її ідентифікації в рамках світових мов.

1.1. Походження і розвиток кастильської мови в іспаністиці

Кастильська мова посідає чільне місце в іспаністиці завдяки своєму багатому історичному розвитку та широкому поширенню у світі. Витоки кастильської мови можна простежити в північно-центральному регіоні Піренейського півострова, відомого як Кастилія. У Середньовіччі кастильська мова сформувалася як окрема романська мова, розвинувшись з вульгарної латини, якою розмовляли мешканці регіону. Мовна еволюція формувалася під впливом різних історичних та культурних чинників, в тому числі вплив вестготської, арабської та мозарабської мов внаслідок історичних взаємодій у регіоні.

Ключовою подією у розвитку кастильської мови була Реконкіста, тобто

поступове християнське відвоювання Піренейського півострова від мусульманського панування. У міру розширення християнських королівств кастильська мова набувала все більшого значення як мова адміністрації, культури та літератури. Кодифікація кастильської мови почалася з таких відомих літературних творів, як “*Cantar de Mio Cid*”, і появи перших письмових документів кастильською мовою [3].

Розвиток і стандартизація кастильської мови відбувалися за часів правління короля Альфонса X, відомого як Альфонс Мудрий, у XIII столітті. Альфонс X відіграв вирішальну роль у просуванні кастильської мови як офіційної мови свого двору, а також у створенні різних літературних і наукових творів кастильською мовою, в тому числі знаменитих “*Las Cantigas de Santa Maria*”.

В епоху Відродження кастильська мова ще більше вдосконалилася і збагатилася під впливом винайдення друкарського верстата. Публікація першої кастильської граматики Антоніо де Небріха в 1492 році стала важливою подією в стандартизації мови та заклала основу для її широкого використання та академічного вивчення.

Іспанська колоніальна експансія у XV-XVI століттях також сприяла глобальному поширенню кастильської мови. Коли іспанські дослідники та завойовники вирушили до Америки, Африки та Азії, вони принесли з собою іспанську мову, що призвело до її прийняття та адаптації в різноманітних мовних та культурних контекстах [2].

Взаємодія між кастильською та мовами корінних народів у колоніях призвела до виникнення різних діалектних варіацій та мовних явищ, таких як поява іспанських креолів у Карибському басейні та Латинській Америці. Поширення кастильської мови також сприяло збагаченню словникового запасу, оскільки мови корінних народів додали до іспанської мови безліч

нових слів і виразів.

У сучасну епоху кастильська мова продовжує розвиватися та адаптуватися. Заснування Королівської іспанської академії (*Real Academia Española*) у 1713 році сприяло подальшій лінгвістичній стандартизації та культивуванню кастильської як престижної літературної та академічної мови. Попри зусилля, спрямовані на збереження мовної єдності, кастильська мова має значне мовне розмаїття, що характеризується регіональними варіаціями, діалектними особливостями та лексичними запозиченнями з інших мов. Співіснування стандартної кастильської та регіональних різновидів додає глибини та багатства іспаномовному світу та відображає різноманітну культурну спадщину та історичні надбання іспаномовних суспільств [18].

Вивчення кастильської мови має величезне значення в іспаністиці, що охоплює широкий спектр дисциплін, зокрема лінгвістику, літературу, культурологію та мовну освіту. Вивчаючи кастильську літературу, науковці отримують уявлення про історичну, соціальну та культурну динаміку, яка сформувала іспаномовний світ. Крім того, лінгвістичний аналіз кастильської мови дає цінну інформацію про мовну структуру, варіації та зміни та сприяє розумінню людської комунікації та пізнання. Глобальне поширення кастильської мови також підкреслює її роль в міжнародній дипломатії, торгівлі та культурному обміні.

1.2. Поняття мовних та позамовних чинників розвитку мови у лінгвістиці

Мова – динамічна система, що постійно розвивається. На процес розвитку впливає багато факторів, як мовних, так і позамовних, які можуть відрізнитися на різних етапах становлення та змін у мові. Перш за все, вважаємо за доцільне

розглянути поняття мовних (лінгвістичних) та позамовних (екстралінгвістичних) чинників розвитку мови.

Лінгвістичні (мовні) фактори – це внутрішні лінгвістичні механізми та структури в самій мовній системі, які визначають її еволюцію в часі. Д. Дубравська та Г. Сорока серед лінгвістичних факторів виокремлюють декілька: фонетичні зміни (зміни у вимові та наголосі з плином часу), морфологічні процеси (додавання, відкидання або зміна префіксів, суфіксів і закінчень слів), семантичну еволюцію (зміни в значеннях слів через такі процеси як розширення, звуження, пейорація та меліорація) та розширення вокабуляру або лексикалізацію (процес поповнення мови новими словами, фразами та виразами). До екстралінгвістичних (позамовних) чинників дослідниці відносять історичні події (війни, вторгнення, революції та інші важливі політичні події впливають на словниковий запас та вводять нові поняття, предмети та запозичення), культурні та суспільні погляди (ідеології, системи цінностей і культурні погляди, яких дотримується суспільство, з часом спричиняють семантичні зрушення і появу нової лексики), науково-технічний прогрес (інновації в таких галузях, як наука, медицина і технології також розширюють словниковий запас мови), запозичення з інших мов (контакти та обмін між мовами призводять до включення запозичень і кальок, які з часом стають частинами мови) та глобалізацію і засоби масової інформації (посилення зв'язку в усьому світі прискорює поширення та популяризацію неологізмів і запозичень у всьому світі) [14].

Дослідник В. Левицький до первинних або екстралінгвістичних причин змін відносить когнітивні (потреба у вербалізації нових концептів та продуктів когнітивної діяльності людини), соціальні (зміни у соціумі) та емотивні чинники (потреба у вираженні почуттів). До вторинних або лінгвістичних причин науковець відносить «синтагматичні причини: вплив

мінливого контексту (звуження, розширення, зміщення контексту), вплив граматичної функції (зараження, еліпси, вплив постійного контексту) та парадигматичні причини: вплив звукової аналогії, вплив звукового символізму, зіткнення синонімів, наслідок конфлікту між несумісними значеннями слова та вплив інших системних відношень у лексиці [1].

Крім того, екстралінгвістичні причини також включають розвиток технологій, зміну контексту вживання слова, зміни в культурі, історичні зміни, економічні зміни та політичні зміни, потребу вербалізувати новий сигніфікат, втрату сигніфікату з об'єктивної реальності, потребу вираження концепту за допомогою евфемізму, мовну економію та вживання слів у спеціальному середовищі [8].

Багато дослідників зазначають, що саме контекст є одним із найважливіших чинників мовних змін. Наприклад, якщо людина використовуватиме одне і те ж слово в одній і тій же ситуації, то з часом мовець почне сприймати це слово по-іншому, а використання того ж слова у різних комунікативних ситуаціях може змінити значення слова та сприйняття [6].

Отже, можемо зробити висновок, що причини мовних змін можуть бути різноманітними, а фактично усі екстралінгвістичні зміни знаходять відображення у семантиці та лексико-семантичній системі мови. Хоча існує багато класифікацій мовних змін, універсальної типології ще не створено.

1.3. Періодизація становлення кастильської мови

Кожна мова постійно перебуває на різних етапах розвитку, на перебіг яких, як зазначалося раніше, впливають різноманітні чинники. Як і будь-яка інша мова, кастильська мова має свої періоди становлення та розвитку, вважаємо за доцільне коротко описати кожен з них.

Р. Пенні у своїй праці виділяє чотири основні періоди становлення кастильської мови: зародження кастильської мови, старокастильський період, ранньомодерна кастильська та сучасний етап стандартизованої кастильської мови [2].

- 1. Зародження кастильської мови (бл. 800 н.е. – бл. 1250 рр. н.е).** Цей період вважається початковим етапом зародження кастильської мови, що виник з латини на Піренейському півострові після мавританських завоювань. На цьому етапі з'явилися глоси, віршовані твори та документи, що демонструють перехідні етапи кастильської мови. Глоси відіграли важливу роль у процесі становлення кастильської мови, оскільки вони є одними з найдавніших письмових пам'яток, що демонструють перехідну стадію від латинської до романських мов на Піренейському півострові. До найвідоміших прикладів глос відносять Емілійські глоси (*Glosas Emilianenses*, 964 р.) та глоси з монастиря Сан-Міллян (*Glosas de San Millan*, 1025 р.)
- 2. Старокастильська (бл. 1250 н. е. – бл. 1500 рр н. е.).** Цей період характеризується початком фонетичних змін та зародженням унікальних маркерів кастильської народної мови, які зараз уже є стандартизованими та загальноприйнятими. Прослідковується також значний приріст у кількості художніх творів у період піку популярності кастильської мови.
- 3. Ранньомодерна кастильська (бл. 1500 н.е. – бл. 1650 рр н.е.).** На цьому етапі кастильська мова набула статусу державної мови Іспанії. Крім того, відбулося розширення географії використання кастильської в Америці, що призвело до появи варіацій стандартизованої кастильської мови, тобто діалектів. Суттєво зросла також кількість літературних творів написаних кастильською мовою.

- 4. Сучасна стандартна кастильська мова (після 1650 р. н. е.).** Під час цього періоду, що триває дотепер, кастильська мова почала користуватися популярністю та вважається офіційною мовою в Іспанії та її колоніях. Важливо зазначити, що на цьому етапі варіації фактично злилися в одне, тобто вважається, що відмінності у діалектах звелися до мінімуму. Сучасна кастильська мова знаходиться у процесі еволюції та наближення до сучасної глобальної іспанської мови.

Дослідник Є. В. Литвиненко виокремлює більше етапів розвитку кастильської мови. До основних етапів він відносить долітературний період, період докастильської мови, середньовічний або середньокастильський період, давньо-новоіспанський період, період нової іспанської мови та період сучасної іспанської мови [4].

- 1. Долітературний період (V–X ст.).** Вважається початковим етапом романських мов на Піренейському півострові після падіння Римської імперії та вторгнення германських племен. Етап, коли латинська мова поступово почала трансформуватися у різні романські діалекти.
- 2. Період древньо-кастильської мови (X – середина XIII ст.).** У цей період відбувалося формування лінгвістичних особливостей, що потім лягли в основу майбутньої кастильської мови. Крім того, відбулася експансія кастильського діалекту. Одним з найвідоміших написаних творів у цей період став *"El Cantar de Mio Cid"*. Він став найважливішим літературним твором періоду древньо-кастильської мови, який відзначається не лише літературно цінністю, а і своїми унікальними фонетичними та морфологічними особливостями.
- 3. Середньовічний або середньокастильський період (друга половина XIII – кінець XV ст.).** Кастильська мова набула статусу літературної та державної мови та почали формуватися основні правила фонетики,

граматики та лексики. Середньовічний період кастильської мови називають також золотою добою літератури. Для нього характерні такі твори як "*Libro de Apolonio*" та "*Alabanza de España*".

4. **Давньо-новоіспанський період (XVI – початок XVII ст.).** Відбулося поширення кастильської мови в Америці та її подальша стандартизація та виокремлення мови. Іспаномовна література набула періоду найвищого розквіту. У цей період іспанська література переживала період значних змін. Наприклад, зустріч іспанської та індігенної культур призвела до мовного синтезу, що у свою чергу залишило слід у літературі.
5. **Період нової іспанської мови (XVII–XIX ст.).** Відбулося закріплення позицій кастильської мови як офіційної Іспанської імперії. В цей час іспанська мова піддавалася впливу інших європейських мов. Іспанська література в свою чергу зазнала впливу в результаті поширення барокової, характерними для якої є складні метафори, емоційність та різноманітність тем. Важливими творами цього періоду є прозові романи Мігеля Сервантеса.
6. **Період сучасної іспанської мови (XX ст.).** Цей етап триває дотепер, відбувається активна глобалізація та експансія кастильської мови, а також її адаптація до сучасних реалій та потреб. Література у свою чергу так само продовжує активно розвиватись, охоплюючи в собі вплив всіх соціальних, політичних та культурних змін. Одним із найвідоміших авторів цього періоду є Федеріко Гарсія Лорка та його твір "*La casa de Bernarda Alba*".

Отже, кастильська мова має багато етапів розвитку та, як і будь-яка інша мова продовжує розвиватися та розширюватися під час усіх періодів її існування. Варто зазначити, що кожен етап характеризується впливом різноманітних

мовних та позамовних чинників, в результаті яких відбуваються зміни на всіх рівнях мови.

Висновки до розділу 1

Походження і розвиток кастильської мови є втіленням складної взаємодії історичних, культурних і мовних сил, які сформували іспаномовний світ. Від свого зародження в середньовічній Кастилії до глобальної популярності в сучасну епоху, кастильська мова продовжує розвиватися і адаптуватися.

Традиційно до первинних або екстралінгвістичних причин змін відносить когнітивні, соціальні та емотивні чинники. До вторинних або лінгвістичних причин відносять вплив мінливого контексту, вплив граматичної функції, вплив звукової аналогії, вплив звукового символізму, зіткнення синонімів, наслідок конфлікту між несумісними значеннями слова та вплив інших системних відношень у лексиці.

Періодизація становлення кастильської мови налічує шість етапів, кожен з яких характеризується впливом мовних та позамовних чинників, що спричинили еволюцію мови. Варто зауважити, що мова – динамічна система та ніколи не буває повністю стабільною, а отже постійно вдосконалюється та адаптується до різноманітних подій та потреб.

РОЗДІЛ 2. Вплив мовних та позамовних чинників на формування кастильської мови

Дослідження факторів, які сприяли формуванню кастильської мови, є ключовим для аналізу її історичного та лінгвістичного розвитку. Вирішальну роль у її розвитку відіграли мовні та позамовні чинники. Мовні чинники включають в себе фонетичні та графічні особливості, які еволюціонували з часом, а також морфологічні зміни, такі як адаптація та зміна частин мови, що беззаперечно вплинули на структуру мови. Варто зазначити, що синтаксичні особливості, які сформувалися відповідно до мовних потреб, також відіграли роль в унікальності кастильської мови. Серед позамовних чинників, історико-політичні події мали значний вплив на стандартизацію та поширення мови. Соціокультурні чинники, включно з взаємодією різних культур на Піренейському півострові, також зіграли ключову роль у формуванні лінгвістичних особливостей кастильської мови. Всі ці аспекти разом складають комплексний портрет розвитку кастильської мови, який демонструє її динамічність та адаптивність до особливих умов.

2.1. Мовні чинники у формування кастильської мови

Мовні чинники відіграли визначальну роль у формуванні кастильської мови, цей процес тривав впродовж століть і є результатом взаємодії різних мовних елементів та тенденцій. Становлення кастильської мови як однієї з найбільш поширених романських мов світу є результатом складної взаємодії різноманітних мовних чинників. Від самого зародження на основі латини на Піренейському півострові до перетворення на розвинену літературну мову, кастильська пройшла тривалий шлях еволюції та збагачення.

Фундаментальною складовою стала латинська мова, принесена на територію Іберійського півострова римськими завойовниками. Саме вульгарна латина, якою розмовляло місцеве населення, стала основою для

формування романських мов, зокрема кастильської. Проте цей процес супроводжувався потужним впливом інших мов, адже важливу роль відіграв і арабський компонент, що став результатом мусульманських завоювань у VIII столітті. Вплив арабської мови та культури залишив помітний слід у лексиці, фонетиці та граматиці кастильської.

2.1.1. Фонетичні та графічні особливості кастильської мови

Фонетика та фонологія є ключовими складовими будь-якої мови, вони розглядають звукову систему та її організацію, виходячи з взаємозв'язку між фонетичними подіями та фонологічними принципами. Вивчення фонетичних та фонологічних особливостей дозволяє краще розуміти внутрішню логіку та механізми функціонування мови. Розглянемо основні фонетичні та фонологічні особливості кастильської мови.

Перш за все, у кастильській мові відбулося злиття латинських африкат [ts] (перед голосними переднього ряду) та [dz] (перед голосними заднього ряду) в одну африкату [ts]. Наприклад, латинське *corde* / іспанське *corazón*.

По-друге, початковий латинський приголосний f- в кастильській мові або оглушився, перейшовши у h- (що не вимовляється), або зник зовсім. Наприклад, *facere* / *hacer*, *ferro* / *hierro*. Це пов'язано зі складною для вимови позицією приголосного на початку слова перед наступним приголосним. Варто зазначити, що це є одним із прикладів впливу іберійського субстрату на кастильську мову. Крім того, відбулися спрощення та асиміляційні зміни в групах приголосних -kt-, -pt- у кінці складу, що трансформувалися відповідно у -it-, -cho-, -che-. Наприклад, *nocte* / *noche*, *septem* / *siete*. Спрощення та асиміляційні зміни слугують прикладом впливу кельтського субстрату.

Щодо фонетичного рівня, то у кастильській мові також відбулася дифтонгізація (розщеплення) наголошених голосних ě та ō. Наприклад, *terra* /

tierra, porta / puerta. На місці латинських звукосполучень -dj-, -tj-, -lj-, -cl-, -jl-, -g'l- з'явився фрикативний звук [z], характерний для кастильської фонетики. Наприклад, *gaudia / gozo, ratione / razón* [10; 13]. Тобто в латинських словах з поєднанням приголосного та йоду в іспанській мові приголосний зазнав пом'якшення і змінив вимову.

Фонетичні та фонологічні особливості кастильської мови визначають не лише її звучання, але й впливають на сприйняття та виразність мовлення її носіїв, та роблять цей аспект важливим для культурного та мовного розуміння іспаномовного світу.

2.1.2. Морфологія: еволюція частин мови

Морфологія вивчає структуру та утворення слів, їхні форми та закономірності, що є важливими для розуміння синтаксичних конструкцій та вираження мовленнєвого змісту. Кастильська мова має довгу історію та розвиток, а отже за допомогою дослідження морфологічних особливостей, можна краще зрозуміти динаміку та способи формування нових морфем.

У кастильській мові латинська система іменних відмін, що налічувала шість відмінків у однині та п'ять у множині була радикально спрощена. Важливо зазначити, що всі іспанські іменники походять від знахідного відмінку (*Accusativus*) латинських іменників, хоча є певні винятки від називного та родового відмінків. Збереглися лише два відмінки – однина (*la casa* – будинок) та множина (*las casas* – будинки) без зміни основи слова, а відмінкові закінчення майже повністю атрофувалися. З різних форм латинського вказівного займенника *ille* розвинулася система артиклів (*el* – чол.рід, *la* – жін. р., *los/las* – мн.) для вираження роду та числа іменників. Це сталося тому, що займенник *ille* часто використовувався у латині для вказівки на іменник та надання йому означеності.

Крім того, у кастильській мові сформувалися характерні риси дієвідмінювання: особисті закінчення (-o, -es, -amos тощо), поділ дієслів на три дієвідміни залежно від кінцевого приголосного основи, синтетичні форми майбутнього часу (*hablaré* – я говоритиму) та умовного способу (*hablaría* – я б говорив). Відбулось ускладнення системи особових займенників шляхом злиття латинських прийменників *cum, de, ex* з формами *ego, tu, se (mi, ti, si)*. Також відокремились латинські займенники *ille* та *ipse* у формах *él* і *ello* відповідно [11].

Можемо зробити висновок, що кастильська морфологія зазнала як спрощень, так і ускладнень, що й зумовило її своєрідність та відмінність від інших романських мов.

2.1.3. Синтаксичні особливості становлення кастильської мови

Синтаксичні особливості будь-якої мови є ключовими під час дослідження, оскільки саме вони дають розуміння мови як системи та способів організації речення та мовлення в цілому. Особливу увагу синтаксичним особливостям мови приділяють лінгвісти, що працюють у галузі досліджень способів та методів вивчення іноземних мов.

На відміну від фіксованого порядку слів у латинській, у кастильській з'являється гнучкий порядок типу *SVO (subject + verb + object)* при збереженні загального прямого порядку. Наприклад, *Juan come manzana / Хуан їсть яблуко*.

На основі латинських відносних конструкцій сформувалися складнопідрядні речення з різними типами підрядних, з'явилися сполучники *que, como, cuando* тощо. Наприклад, *Creo que vendrá mañana / Я думаю, що він прийде завтра*.

У кастильській мові з'явилися численні безособові речення на зразок *Ллueve mucho aquí / Тут сильно дощить*. Також речення з неозначено-особовою формою на *se, Se habla español / Тут розмовляють іспанською*.

Відбувається зближення конструкцій прямої та непрямой мови за допомогою сполучників *que, si*, дієслів *decir, creer* + *que* + цитата. Наприклад, *Ella dice que tienes razón* / Вона каже, що ти маєш рацію [7].

Отже, кастильський синтаксис збагатився новими типами простих і складних речень, як спрощеними граматичними конструкціями, так і більш розгалуженими синтаксичними одиницями шляхом взаємодії з іншими мовами, зокрема латинською.

2.2. Позамовні чинники розвитку кастильської мови

Хоча мовні чинники були фундаментальними для виникнення та формування кастильської мови, екстралінгвістичні або позамовні чинники також відіграли визначальну роль у її подальшому розвитку та поширенні. Історичні події, соціально-політичні процеси, культурні та географічні реалії створили сприятливе підґрунтя для зміцнення статусу кастильської мови та її перетворення на провідну мову Піренейського півострова.

Однією з найважливіших позамовних рушійних сил став процес Реконкісти – тривалої боротьби християнських королівств Півночі з маврами за визволення територій та відновлення контролю над Піренейським півостровом. Поступове просування Реконкісти на південь супроводжувалося експансією кастильської мови на раніше арабомовні землі.

Важливу роль також відіграли соціокультурні чинники, такі як розвиток літератури, перші граматичні дослідження кастильської мови та перші спроби стандартизації мови. Ренесанс у Європі та подальше піднесення іспанської культури у Золотий вік стимулювали престиж і розповсюдження кастильської мови.

2.2.1. Історико-політичні чинники розвитку

Виникнення і поступове піднесення нового королівства Кастилія (900 р. н. е.) заклало основу для лінгвістичної еволюції, яка виокремила місцеву романську мову з її вульгарної латини в окремий діалект, що згодом став сучасною іспанською мовою. Однак ця трансформація в ранній варіант вимагала каталізатора, що виходив за межі фонологічного зсуву чи лексичних особливостей. Еволюція кастильської мови як мови культури, літератури, суду та адміністрації була нерозривно пов'язана з мінливою долею королівств північної Іспанії, які чинили опір і врешті-решт перемогли ісламських маврів, що правили більшою частиною півострова з VIII століття [4].

Як підкреслює Р. Пенні [2], для того, щоб описати тиск, який спричинив появу Кастилії, необхідно дослідити динаміку влади, яка панувала на Піренейському півострові протягом століть. Хоча королівство Кастилія спочатку залишалося менш помітним, ніж королівство Леон, кілька ключових стратегічних альянсів дозволили отримати територіальні зміни. Вирішальний етап настав, коли король Кастилії Фердинанд III завоював Кордову в 1236 році, а разом з нею і арабську культуру, яка панувала у Андалусії. Запрограмована інтеграція колишніх християнських королівств (Кастилії, Леона, Арагону та ін.), що відбулася в результаті, призвела до посилення контактів між різними регіональними діалектами. У цьому випадку переміг варіант з найбільшою військовою силою і політичною гегемонією.

Шлюб Ізабелли I Кастильської з Фердинандом II Арагонським у 1469 році став вирішальним у піднесенні кастильської мови до панівного становища. Коли їхні об'єднані сили завоювали Гранаду в 1492 році н.е., лінгвістичні залишки арабської та іврити зникли через католицьку релігійно-мовну єдність. Державна бюрократія продовжувала покладатися на кастильську народну мову, а не на латину.

Подорож Христофора Колумба 1492 року, підтримана короною, так само каталізувала етапи ранньомодерного поширення кастильської мови в іспано-американських колишніх королівствах. Відтепер іспанська мова визначалася колоніями та контактними мовами, такими як кечуа чи науатль, так само, як це було на іберійській батьківщині. Пізніші адміністративні реформи Бурбонів (1700-ті) лише поглибили офіційну залежність від народної мови. Таким чином, мінлива військова доля християнських королівств у поєднанні з поступовими процесами державотворчої централізації також забезпечили мовне домінування кастильської мови [5].

Отже, зміна діалекту вимагає внутрішніх причин, але зовнішні чинники рухають його до статусу визнаної мови. У випадку іспанської мови та її витоків у мовних формах середньовічного королівства Кастилія, зміна динаміки влади на півострові, посилення політичної влади через кастильські інституції та зустрічі, спричинені розширенням колоніальної імперії, мали опосередкований, але вирішальний вплив. Таким чином, шлях іспанської модернізації залишається нерозривно пов'язаним з державотворенням та колоніальними проєктами. Завдяки поступовим військово-політичним заходам, а не цілеспрямованому законодавству, кастильська стала світовою мовою.

2.2.2. Соціально-економічні чинники впливу на розвиток кастильської мови

Поява окремого діалекту, такого як кастильська, з народної (вulgарної) латини, що прийшла з римськими колонізаторами, не може залежати виключно від системного внутрішнього мовного тиску, що спричиняє фонологічний чи морфологічний зсув з плином часу. Економічне піднесення середньовічного королівства Кастилія призвело до того, що коли Реконкіста відвоювала південні території, де домінував іслам, північні торгові міста, такі як Бургос, швидко

ставали заможнішими та обслуговували європейську вовняну та текстильну промисловість, за допомогою розведення овець породи мерінос. У 13 столітті Альфонс X Мудрий Кастильський навіть умовно називав себе “імператором Священної Римської імперії”, зважаючи на комерційну асиметрію, яка надавала перевагу кастильським містам, населеним торговцями вовною з Фландрії та Шампані, над Каталонією чи Португалією [12].

Тристороння торгівля з Фландрією, яка пов'язувала престижну кастильську вовну з жвавими ринками Брюгге, інтегрувала мовні форми королівства з космополітичною морською торгівлею, яка також сягала Англії та Франції. Починаючи з 1200 року, коли занепад латини прискорився в усьому західному християнстві, що було частково спричинено зростанням комерційного використання народної мови, старопровансальська та старокастильська мови також набули нового економічного значення. Літературознавці також відзначають появу новаторської народної поезики в економічному контексті зростаючих кастильських міст, які підтримували таке мистецтво. Цей ранній епос прагнув як культурної незалежності, так і економічної автономії від могутньої Франції.

Трансатлантичні торговельні шляхи імперської експансивної Кастильської держави після 1492 року ще більше збагатили лексикон шляхом додавання в нього запозичень на позначення незнайомої флори і фауни. Таким чином, атлантична морська торгівля сприяла створенню особливо плинної форми кастильської мови, яка циркулювала між товарами та народами [16].

Отже, інтенсифікація економічних інвестицій в інституційні апарати, що спиралися на нову кастильську мову, чи то податкові надходження XIII століття, чи то трансокеанські товари XVI століття, виявилися вирішальними додатковими каталізаторами, які консолідували діалект королівства, технічно класифікований як рання форма іспанської мови. Сили, що підривали латину в

умовах зростання торгівлі, породжували соціальні контексти обміну, які надавали словам нових значень та використань. Процеси державної централізації, що були спрямовані на зміцнення вузлів торговельної мережі, у поєднанні зі спонсорованими короною колоніальними торговельними підприємствами, разом сформували економічну актуальність, класовий контекст і регіональні форми, які модернізована кастильська мова згодом кодифікувала в літературні норми.

2.2.3. Соціально-культурні чинники впливу мов Піренейського півострова на формування кастильської мови

Витоки іспанської мови в середньовічному королівстві Кастилія походять від місцевої вульгарної латинської народної мови, яка швидко увібрала в себе багатомовні впливи сусідніх мов на Піренейському півострові.

Перші ознаки лінгвістичних розбіжностей з'явилися під час вестготських вторгнень, які внесли пізні латинські форми разом з німецькими словами в еволюцію іспанської мови від класичної імперської мови. Згодом кастильська мова зазнала зіткнення з арабськими маврами, які завоювали півострів у 711 році нашої ери. Ісламська цивілізація, що утвердилася в Аль-Андалусі до 1492 року, залишила ледь помітний слід у вигляді запозичень, пов'язаних з управлінням (*alcalde*), торгівлею (*almacen*), ботанікою (*albahaca*) тощо, які асимілювалися як в розмовній арабській мові, так і в близькій до неї мозарабській християнській говірці [4].

Коли Кастилія захопила Толедо (1085 р.), разом із доступом до арабських філософських і наукових рукописів, вони отримали лексичне збагачення у галузі сільського господарства. Подальша експансія на схід призвела до обміну з каталонською та окситанською мовами, в результаті чого з'явилися такі запозичення, як *ajedrez* (шахи).

Однак, остаточне завоювання мусульманської Гранади у 1492 році призвело до вигнання та примусового навернення давньої єврейської громади півострова. Поглинання лексики іберійської мови залишило відображення у вигляді слів, що походять з івриту, таких як *tujer* (жінка). Відкриття Америки у 1492 році також поклало початок трансформаційному приходу індіанських мовних впливів [4].

Визначальна зустріч кастильської мови з арабською цивілізацією, що існувала понад сім століть, з подальшим поглинанням гебрайських, індіанських та інших романських мов півострова, підтверджує, що мови, які розвиваються, часто розвиваються через культурну боротьбу і поступову гібридизацію з сусідніми мовними формами, а не в ізоляції від зовнішніх контактів. Розмови, конфлікти та співіснування, що лежать в основі історичного формування іспанської мови, виявляють неминучі багатомовні впливи, які пронизують її витоки.

Висновки до розділу 2

Витоки кастильської мови, яка лягла в основу сучасної іспанської, були результатом як внутрішнього, так і зовнішнього тиску. Внутрішні локальні фонетичні зміни призвели до того, що романський діалект кастильської мови поступово віддалявся від латини, але зовнішні соціальні, політичні та економічні сили також впливали на його розвиток.

Зростання військової могутності та амбіцій середньовічного королівства Кастилія безпосередньо підвищувало статус і необхідність рідної мови. З розширенням домінування кастильських політичних інститутів розширювався і мовний слід. Економічно, багатство та міжнародні торговельні мережі, були зосереджені навколо міст північної Кастилії та сприяли літературному та практичному використанню діалекту за межами регіональної народної мови.

Крім того, постійні мовні контакти сприяли гібридизації кастильської мови. Включення вестготських, арабських та індіанських лексичних впливів внаслідок конфліктів, співіснування та колоніальних претензій збагатили новий діалект.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів дослідження дає підстави зробити такі висновки:

1. Вивчення кастильської мови має величезне значення в іспаністиці, що охоплює широкий спектр дисциплін, зокрема лінгвістику, літературу, культурологію та мовну освіту. Крім того, лінгвістичний аналіз кастильської мови дає цінну інформацію про мовну структуру, варіації та зміни та сприяє розумінню людської комунікації та пізнання. Глобальне поширення кастильської мови також підкреслює її роль як лінгва франка в міжнародній дипломатії, торгівлі та культурному обміні.
2. Традиційно до позамовних або екстралінгвістичних причин змін відносить когнітивні, соціальні та емотивні чинники. До мовних або лінгвістичних причин відносять вплив мінливого контексту, вплив граматичної функції, вплив звукової аналогії, вплив звукового символізму, зіткнення синонімів, наслідок конфлікту між несумісними значеннями слова та вплив інших системних відношень у лексиці.
3. Періодизація становлення кастильської мови налічує шість етапів, кожен з яких характеризується впливом мовних та позамовних чинників, що спричинили еволюцію мови. Основні етапи розвитку кастильської мови: долітературний період, період докастильської мови, середньовічний або середньокастильський період, давньо-новоіспанський період, період нової іспанської мови та період сучасної іспанської мови.
4. Витоки кастильської мови були результатом як внутрішнього, так і зовнішнього тиску. Внутрішні локальні фонетичні зміни призвели до

того, що романський діалект кастильської мови поступово віддалявся від латини, але зовнішні соціальні, політичні та економічні сили також впливали на його розвиток.

5. Зростання військової могутності та амбіцій середньовічного королівства Кастилія безпосередньо підвищувало статус і необхідність рідної мови. З розширенням домінування кастильських політичних інститутів розширювався і мовний вплив. Економічно, багатство та міжнародні торговельні мережі, були зосереджені навколо міст північної Кастилії та сприяли літературному та практичному використанню діалекту за межами регіональної народної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література

1. Левицький В. Семасіологія : монографія. 2-ге вид. Вінниця : Нова Кн., 2012. 680 с.
2. Penny R. A History of the Spanish Language. 2002. 400 p.
URL: <https://faculty.ksu.edu.sa/sites/default/files/History%20of%20Spanish%20Language.pdf>.
3. Hidalgo M. The origins of Spanish: Spain and the New World. *Diversification of Mexican Spanish. A Tridimensional Study in New World Sociolinguistics*. 2016. P. 1–34.
URL: <https://doi.org/10.1515/9781501504532-004>.
4. Litvinenko E. Historia del Idioma Espanol. 1983. URL: <https://foreign-languages.karazin.ua/resources/039d13b6cf473ed52e244397e6232095.pdf>.
5. Orígenes y evolución de la lengua castellana. 2017. 9 February.
URL: <https://profedelengua.es/historiadelalengua.pdf>.

Довідкова література

6. Ситняк Р. Природа та системність семантичних змін. *Східнослов'янська філологія*. 2018. С. 119–127.
URL: <http://ds.forlan.org.ua/bitstream/handle/123456789/372/30.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=120>.
7. Concepcion Company. Rasgos sintácticos caracterizadores del español americano en gramáticas de los siglos XIX y XX. *Lexis*. 2004.
URL: https://www.academia.edu/107348936/Rasgos_sintácticos_caracterizadores_del_español_americano_en_gramáticas_de_los_siglos_XIX_y_XX.
8. Litvinova N. V. REASONS, KINDS AND WAYS OF SEMANTIC CHANGES. *Lviv Philological Journal*. 2019. Vol. 5. P. 76–80.
URL: <https://doi.org/10.32447/2663-340x-2019-5-13>.

9. Moreno C. “The Spanish of the Internet”: is that a thing? Discursive and morphosyntactic innovations in Computer Mediated Communication. 2021. URL: https://www.academia.edu/39439889/The_Spanish_of_the_Internet_is_that_a_thing_Discursive_and_morphosyntactic_innovations_in_Computer_Mediated_Communication.

Інформаційні ресурси

10. Aguilar L. Procesos fonológicos y procesos fonéticos del español. 2012. URL: https://www.researchgate.net/publication/339775559_Procesos_fonologicos_y_procesos_foneticos_del_espanol.
11. Aguilar R. La morfología histórica del español en los últimos cien años. *Lexis*. 2004. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/51392999.pdf>.
12. Cancino R. El español - la empresa multinacional: El impacto de la lengua y cultura española en el mundo actual. *Sociedad y Discurso*. 2006. Vol. 10. P. 109–120. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/229016327.pdf>.
13. Cladera N. Una revisión de los rasgos fonéticos y fonológicos del español de bolivia. *Nstituto Boliviano De Lexicografía Y Otros Estudios Lingüísticos*. 2022. URL: https://www.academia.edu/84892640/2022b_UNA_REVISIÓN_DE_LOS_RASGOS_FONÉTICOS_Y_FONOLÓGICOS_DEL_ESPAÑOL_DE_BOLIVIA.
14. Dubravská M., Soroka H. Lingual and extralingual features of the english vocabulary. 2020. URL: https://www.academia.edu/44744508/LINGUAL_AND_EXTRALINGUAL_FEATURES_OF_THE_ENGLISH_VOCABULARY.
15. Oliinyk, L. ., Romaniuk, N. ., Kuznetsova, H. ., Horbenko, I. ., & Senchylo-Tatlilioglu, N. . (2022). The impact of digital and internet technologies on language development. *Revista Eduweb*, 16(3), 41–54.

<https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2022.16.03.3>

16. Sánchez C. Efectos económicos de la lengua española. El ejemplo de Brasil.

Málaga,

2015.

267 p.

URL: https://riuma.uma.es/xmlui/bitstream/handle/10630/12153/TD_PRIET

[O_SANCHEZ_Carmen.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://riuma.uma.es/xmlui/bitstream/handle/10630/12153/TD_PRIET_O_SANCHEZ_Carmen.pdf?sequence=1&isAllowed=y).